

Kültür ve İletişim

culture&communication

Yıl: 26 Sayı: 52 (Year: 26 Issue: 52)

Eylül 2023 - Mart 2024 (September 2023 - March 2024)

E-ISSN: 2149-9098

2023, 26(2): 233-259

DOI: 10.18691/kulturveiletisim.1309579

****Araştırma Makalesi****

Bir Otostop Hikâyesi: Pippa Bacca ve Silvia Moro*

İlkay Özküralpli**

Öz

Bu çalışma, Pippa Bacca ve Silvia Moro'nun Barış Gelinleri projesindeki otostop deneyimlerini incelemeyi amaçlar. Pippa Bacca'nın öldürülmesi kadınların aşına oldukları ve gündelik yaşamlarını biçimlendiren bir dehşeti bir kez daha görünür kılmıştır. Otostop deneyimi de bu tanıdık bilmeden azade değildir. Otostop literatürü özellikle Türkiye'de oldukça kısıtlı olmakla birlikte, bu alanda eleştirel cinsiyet perspektifinden yapılmış çalışma sayısı da oldukça azdır. Dolayısıyla çalışmada, literatürün feminist eleştirisinden hareketle *La Spouse, I'm In Love with Pippa Bacca, Pippa'ya Mektubum* ve *Only Kindness Matters* isimli dört belgesel eleştirel söylem analiziyle incelenmiştir. Otostop deneyimindeki bir-aradalık halleri birbirini seven ya da aynı dünya görüşüne sahip insanlar arasında geçmez. Aksine bu deneyimde aynılıktan yola çıkmayan bağlanma biçimlerinin imkânına işaret eden bir etik alan söz konusudur. Bu etik alan, karşılaşmalarımızı koşullandıran toplumsal normlarla ve bu normla ilişkilene biçimlerimizle yakından ilişkilidir; zira otostop deneyimi öznelinin hangi toplumsal koşullarda var olduğunun da bilgisine ulaşabileceğimiz bir sahnedir. Bu bağlamda, çalışmanın temel sorunsalı, cinsiyetli bir karşılaşma olarak otostop deneyimindeki bir-aradalık hallerinin hangi etik koşullarda, nasıl gerçekleştiğidir ve karşılaşmaların etik zemini Butler'ın şiddetsiz etik teorisinden hareketle tartışılmıştır. Buna göre, otostopun özellikle de kadınlar için söz konusu olan riski kimi zaman norma eleştirel yaklaşarak kimi zaman da stratejik biçimde normun yeniden üretimiyle bertaraf edilmeye çalışılsa da deneyimin her iki tarafının da sorumluluk almadığı bir etik zemin için ne şiddetsizlikten ne de radikal bir eşitlikten bahsedilebilir.

Anahtar Sözcükler: Otostop, norm, şiddetsiz etik, Pippa Bacca, Silvia Moro

* Geliş tarihi: 04.06.2023. Kabul tarihi: 12.09.2023.

** İstanbul Arel Üniversitesi, Fen edebiyat Fakültesi,
Orcid no: 0000-0002-1310-6037, ilkay.ozkuralpli@gmail.com

****Research Article*******A Hitchhiking Story: Pippa Bacca and Silvia Moro****

İlkay Özküralı**

Abstract

This study aims to analyze the hitchhiking experiences of Pippa Bacca and Silvia Moro during Brides on Tour project. The murder of Pippa Bacca once again made visible the horror that is familiar to women. Hitchhiking is not exempt from this familiar knowledge. While the hitchhiking literature is limited, especially in Turkey, the studies often lack a critical gender perspective. This study analyzes four documentaries (*La Spose, I'm In Love with Pippa Bacca, My Letter to Pippa and Only Kindness Matters*) through a critical discourse analysis based on a feminist critique of the literature. The ethics of being-together during the hitchhiking experience, points to the possibility of different attachment forms that are not based on sameness. This ethical field is closely related to the social norms that condition our encounters and how we relate to these norms, as it is a stage through which we can learn the social conditions under which the subjects of the hitchhiking exist. The problematic of the study is how and under which ethical conditions we can be-together during the hitchhiking experience which is a gendered encounter, and the ethics of these encounters is discussed based on Butler's ethics of non-violence. Although the risk of hitchhiking, especially for women, is sometimes tried to be eliminated through a critical approach to the norms and sometimes through strategic reproduction of the norm, neither non-violence nor radical equality can be mentioned for an ethical ground where both sides of the experience do not take responsibility.

Keywords: Hitchhiking, norm, ethics of non-violence, Pippa Bacca, Silvia Moro

* Received: 04.06.2023. Accepted: 12.09.2023.

** İstanbul Arel University, Faculty of Science and Letters,
Orcid no: 0000-0002-1310-6037, ilkay.ozkuralpli@gmail.com

Bir Otostop Hikâyesi: Pippa Bacca ve Silvia Moro¹

*Filmlerde, şarkılarda, romanlarda ve dünyada tabur tabur kadın öldürülüyordu
ve her ölüm küçük bir yara, küçük bir ağırlık,
o ben olabilirdim diyen küçük bir mesajdı.
(Solnit, 2021: 61)*

Giriş

Pippa Bacca'yı bilirsiniz... Bu bilme hemen beraberinde "keşke bilmeseydim!"e açılır. Pippa'yı, bir erkek tarafından tecavüz edilip öldürüldüğü için biliyoruz. Fakat bu "bilme" Pippa'nın hikâyesiyle başlamaz. O'nun ardından yola çıkan Bingöl Elmas *Pippa'ya Mektubum* (2010) belgeselinde der ki: "Sana ne olduğunu tahmin ettik, çünkü burada kadın olmanın ne demek olduğunu biliyorduk." *Barış Gelinleri* (Brides on Tour) projesi sadece bir sanat çalışması değildi; "sanatla hayatın sınırlarını yerle bir eden" (Antmen, 2014: 182) bir performanstı ve yıkılan sınırlar da kadınların gündelik yaşamını biçimlendiren bir dehşet görünür oldu. Zira ne erkeklerin kadınlara tecavüz etmesi ne de erkeklerin kadınları öldürmesi otostopa has bir durum değil; aksine erkeklerin patriyarkanın kendilerine sağladığı güç ve ayrıcalıklardan hareketle eyledikleri sistematik bir şiddet biçimidir. Dolayısıyla bu bilme, kadınlar için maalesef gündelik yaşamı biçimlendiren tanıdık bir dehşetin bilgisinden gelir ve otostop deneyimi de bu yaşamdan azade değildir. Bu çalışmada, söz konusu tanıdık bilmeye Pippa ve Silvia'nın otostop deneyiminden hareketle hemhâl olup, bu deneyimin ortaya çıkardığı bir-aradalıkların etik imkânları üzerine düşünmeye çalışacağım.

Otostop deneyimi Anglo-Amerikan dünya dışında genellikle göz ardı edilen bir çalışma alanı olmuştur (Gao vd. 2020). 2010'larda başlayan Türkçe literatürdeki çalışmalarda, otostop ağırlıklı olarak bir turizm deneyimi olarak gruplar (Özel vd. 2018; Boşel, 2019), yalnız seyahat edenler (Sarı Gök vd. 2021; Harman, 2013) ve gezginler (Aslan, 2021; Akkuş, 2019; Kaba ve Emekli, 2018) üzerinden deneyimin kendisi odağa alınmadan incelenmiştir. Bu kısıtlı literatür eleştirel bir cinsiyet perspektifine haiz olmadığı gibi Pippa'dan da bahsetmez. Pippa'nın adı sanat (Antmen, 2014; Gümgüm, 2020; Haykır, 2021) ve iletişim (Doğanay ve Kara, 2011; Yardım ve Doğruel, 2019) çalışmalarında geçer. Fakat bu kıymetli çalışmalar da

¹Bu araştırma Sabancı Üniversitesi Toplumsal Cinsiyet ve Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından düzenlenen 2022 Şirin Tekeli Araştırma Ödülü ile desteklenmiştir. Araştırmanın ilk hali *Bir Bir-Aradalık Tahayyülümüz Var mı? Otostopun Cinsiyetli Halleri* başlığıyla Poedat Konferansı 2023'te sunulmuştur.

Pippa'nın ölümüne odaklanmıştır. Dolayısıyla bu çalışmada, Pippa'nın hikâyesini katil ve tecavüzcü M. Karataş'ın belirlediği sınırlardan kurtararak, o tanıdık bilmenin Türkiyeli kadınların hikâyeleri üzerinde kurduğu tahakkümü tartışmaya açmayı amaçlıyorum. Böylece, Pippa'nın otostop deneyimi aracılığıyla literatüre eleştirel bir katkı sunmanın yanı sıra odağı Pippa'nın ölümünden alıp yaşamına çevirerek Silvia Moro'nun hikâyesini de dinliyorum. Bu projenin kurucu isimlerinden olan Silvia, aslında projeyi Kudüs'te tamamlamış ve Pippa'nın deneyimini, ortağı ve doğrudan tanıdığı olarak bize aktaran kişidir. Fakat adı genellikle bir yan karakter olarak anılır. Halbuki Silvia, Pippa'nın hikâyesinin bir figüranı değil, kendi hikâyesi olan bir öznedir. Bu iki kadının ortak deneyimlerinde aldıkları farklı kararların her biri, otostop deneyiminde yaşanabilecek iki farklı etik karşılaşmaya, bir başka deyişle bir-aradalığın farklı imkânlarına işaret eder. Bu karşılaşmalar, toplumsal normlara ve onlarla ilişkilene biçimlerimize dair sunduğu ipuçları ile Judith Butler'ın bu çalışmada odaklanacağım şiddetsiz etik teorisini tartışabilmeyi de mümkün kılar.

Pippa yolculuğa başlarken “birbirimize yardımcı olma” imkânını sunan bir ulaşım biçimi olarak seçtiği otostopun temelde “başkalarına güvenmekle” ilişkili olduğunu dile getirirken, Silvia bu güvenin “ihanete uğramış olsa da... yaşamın özü” olduğunu vurgular (Manetti, 2019). Ki bu yaşam, “sen’in bir seçenek değil bir zorunluluk” olduğunu tanıyan bir karşılıklı bağımlılığa işaret ettiği gibi (Butler, 2005b: 38), barış vurgusuyla, Butler'ın şiddetsiz etik önerisine temel aldığı, ötekinin yaralanabilirliğinin ve yaşamının sorumluluğunu taşıyan bir ittifak anlayışı üzerinden okunabilir (Butler, 2005b; 2021). Bu bağlamda çıkış noktam, “ne yapmalıyız” sorusu ve katı reçetelerle biçimlenen bir üstünler *ahlâkı* değil, “ne yapabiliriz”lerden oluşan bir potansiyeller alanı olarak tanımlanabilecek “alçakgönüllü bir etikte” temellenir. Nitekim otostop deneyimindeki bir-aradalık halleri birbirini seven ya da aynı dünya görüşüne sahip insanlar arasında geçmez. Aksine, bu deneyimde aynılıktan yola çıkmayan bağlanma biçimlerinin imkânına işaret eden bir etik alan söz konusudur. Bu etik alanı, Pippa Bacca ve Silvia Moro odağında, dört belgesel ve bu belgesellerin aktardığı diğer otostop deneyimleri aracılığıyla feminist bir perspektiften analiz edeceğim.

Feminist çalışmalarda çoğunlukla erkek öznenin deneyimleri ya doğrudan ele alınmaz ya da mutlak bir norm olarak kabul edilip bu normun ürettiği zararlı sonuçlar üzerinden incelenir (Özkazanç ve Yetiş, 2020); yani erkek sadece erkek şiddetinin bir

parçası olarak ele alınır. Halbuki erkek özne ne mutlak bir cinsiyet² kategorisinin ögesidir ne de sadece erkek şiddeti sorununun bir parçasıdır. Patriyarkanın ayrıcalıklı öznelere olan erkekleri, sadece sorun tarafında bırakmak, onlara sorumluluk vermemek, hali hazırda sahip oldukları ayrıcalıkları yeniden üretmeye hizmet eder. Bu açıdan, erkek özneye sorumluluk vermekten ve cinsiyetli erkek özneyi bir fail olarak okumaktan imtina etmeyen, yaşamı koşullandıran normların her tür cinsiyetli özne tarafından kırılabileceğini ifşa etmeye gönüllü feminist bir perspektif benimsiyorum. Ufkunu “Bir bir-aradalık tahayyülümüz var mı?” sorusu ile çizdiğim ve cinsiyetli iktidar ilişkilerini öznel deneyimler vurgusu temelinde ele alacağım (Öztañ, 2016) bu çalışmanın temel sorunsalı, cinsiyetli bir karşılaşma olarak otostop deneyimindeki bir-aradalık hallerinin hangi etik koşullarda, nasıl gerçekleştiği olacaktır. Dolayısıyla temel varsayımım, cinsiyetin otostop deneyiminde yaşanan karşılaşmaların zemininde göz ardı edilemeyecek temel bir öge olduğu ve bu karşılaşmaları koşullandırdığıdır.

Buradan hareketle, öncelikle mevcut otostop literatürünü feminist bir değerlendirmeye tabi tutuyorum. Sonrasında ise, Pippa ve Silvia'nın otostop deneyimlerini dört belgesel aracılığıyla başlangıç noktaları, normlar ve karşılaşmalar ve şiddetsiz bir etiğin imkân/sızlığı başlıkları üzerinden analiz ediyorum. *La Spose* (Curtz, 2012) ve *I'm In Love with Pippa Bacca* (Manetti, 2019) belgeselleri *Bariş Gelinleri* projesi odağında Silvia ile doğrudan görüşmelerden, tanıklıklardan ve Pippa ve Silvia'nın çektikleri kamera görüntülerinden oluşur. Diğer ikisi Bingöl Elmas'ın (2010) *Pippa'ya Mektubum* ve Julian Park'ın (2009) *Only Kindness Matters* isimli belgeselleridir. Elmas, Pippa'ya bitirilmeyen yolculuğu, onun öldürüldüğü yerden başlayıp otostopla tamamlamak için siyah gelinliğiyle yola çıkmış; Park (2009) ise California'dan arkadaşı Kate ile otostop çekerek Florida'ya gitmiştir. Erkek öznenin otostop deneyimine tanıklık edebilmemiz açısından tercih ettiğim bu son belgesel, ilk bakışta Pippa ile alakasız gibi görünür. Fakat ilk sahnelerinde kadınlar arası o *ortak bilmeye* işaret edecek biçimde Kate'in şu sözlerini duyarız: “Bazı insanlar kendilerini böyle çekiyor sonra da öldürülüyor...”

²Sex'in biyolojik cinsiyet, *gender*'in ise toplumsal cinsiyet olarak kullanılması hem cinsiyetin doğal ve değiştirilemez olduğu algısını hem de toplumsal olan cinsiyete neden olan bir biyolojik cinsiyet olduğu iddiasını besliyor. Bu sebeple, trans çalışmalarının yönelttiği eleştirileri dikkate alarak *gender*'i toplumsal cinsiyet olarak değil *cinsiyet* olarak kullanıyorum.

Otostop Literatürünün Feminist Değerlendirmesi

Sözlüklere ilk olarak 1920'lerde maceracı bir seyahat biçimi olarak giren otostop, özellikle II. Dünya Savaşı'nda gündelik yaşamın pratik bir parçası haline gelmiş ve savaş sonrası dönemde giderek sıradanlaşıp bir kültüre dönüşmüştür (Rinvoluceri, 1974). Otostop, 1968 sonrası sistem karşıtı maceracı gençlerle birlikte anılmaya başlar. Nitekim 1970'lerle başlatılabilecek olan otostop literatürü; özgürlük ve macera peşinde koşan "sırt çantalı aylak, serseri, gezgin" ya da "göçebeler" olarak değerlendirdiği otostopçuları inceler (Cohen, 1973; Miller, 1973). Bu tarihsel anlatı; yolların gelişimi ve arabanın kitlesel üretimiyle yakından ilişkilidir. Zira ancak bu şekilde hem bir fikir olarak hem de fiziksel olarak uzun mesafeleri kat edebilmek ve yol romansı mümkün hale gelmiştir (Purkis, 2022). 1990'larda ise otostop artan biçimde "kötü şöhreti" ile anılmaya başlar. Ünlü seyahat rehberi *Lonely Planet*'ta artık şöyle yazar: "Otostop kültürü 90'lı yıllarda önemli ölçüde değişti ve bunun çok tehlikeli olduğunu düşünüyoruz. İnsanların bu riski almamalarını tercih ederiz" (Chesters ve Smith, 2001).

Kötü şöhretin bir kısmı, arabanın başarı, sosyal yeterlilik ve sosyal yaşama katılımın bir göstergesi olarak "iyi yaşamın temeli" addedilmesiyle arabası olmayanların marjinalleştirilmesinden gelir (Sheller ve Urry, 2000). Graeme Chesters ve David Smith (2001), bu açıklamadan yola çıkarak bir sınır figür olarak maceraperest otostopçunun yerini, potansiyel tehlikeli ve anormal bir "sapkın" figürün aldığını iddia eder. Otostopçular ise deneyimlerini yeni insanlar tanıma, yeni yerler görme, iyi vakit geçirme üzerinden *sosyalleşme*, macera, plansızlık, eğlenmek üzerinden "özgürlük arayışı" ve özgüvenlerinin gelişimi, sosyal ilişkilerde iyiye olan inancın artması anlamında "kişisel gelişim" üzerinden (Boşel, 2019; Mahood, 2018; O'Reilly, 2006; Özel vd. 2018) anlamlandırır. Fakat otostopçu, otostop deneyiminin sadece bir ögesidir. Bu yüzden, otostopa tarafların karşılıklı etkileşim içinde olduğu bir deneyim olarak bakmak daha bütünlüklü bir bakış açısına ulaşmayı ve bu kötü şöhretin temel sebebini anlamayı mümkün kılar.

Deneyimli otostopçu sosyolog Jonathan Purkis ise otostopu sosyal etkileşim perspektifinden inceler. Çalışmasında otostopu insan işbirliğini anlamamızı mümkün kılan bir deneyim olarak ele alır ve başkalarının hayatına dahil olma imkânlarımızın dönüşmesiyle bir arada olma biçimlerimizin de dönüştüğünün altını çizer. Bu bağlamda, John Steinbeck'in *Gazap Üzümleri*'ndeki (*The Grapes of Wrath*) ekonomik

krizden etkilenip yollara dökülmüş ailelerin ve *It Happened One Night*'in meşhur otostop sahnesindeki sıradan insanların yanı sıra, Nazilerden kaçarken otostop çeken iki Belçikalı Yahudi'den, çağdaş otostop örgütlerinin mülteci ve sığınmacılarla yaptıkları işbirliklerinden, Polonya ve Rusya gibi eski Sovyet ülkelerindeki devlet destekli otostop uygulamalarından örnek verir. Dolayısıyla, aynı zamanda bir hikâye anlatıcılığı olan otostop belgelendiği takdirde bir toplumun tarihsel hakikatlerini de sergiler (Purkis, 2022). Nitekim ilk Amerikalı otostopçu olduğu iddia edilen Charles Brown, “başka hiçbir şekilde ülkem ve onu yapan insan hakkında edindiğim bilgiyi edinemedim” der deneyimine ilişkin (Thomas, 2004: 223-224). Otostop tarafların toplumsal hakikatlerine dair bilgi edinmenin bir yolu olduğu gibi, bu bilgiden hareketle kurulan işbirliklerinin ve bağlantıların da sahnesidir (Chesters ve Smith, 2001).

Otostopu içimizdeki “en iyi”yi ortaya çıkarmanın bir yolu olarak tanımlayan ve kendisini otostop yaptığında “inanılmaz bir hakikati bulmuş bir klanın bir parçası” olarak gördüğünü söyleyen Purkis’in (2022) bulduğunu iddia ettiği “hakikat”, hem meselenin toplumsallığına hem de bireyler arası etik karşılaşmalara işaret eder. Zira otostop, en basit ifadesiyle iki insan arasında belirli bir zaman ve mekânda gerçekleşen bir karşılaşmadır ve bu deneyimde kaçınılmaz olarak “konuşur, anlatır, dinler ve susarsınız” (Aksoy, 2016: 58). Türkçe’de kullanıldığı haliyle (*auto-stop*) sadece bir arabanın durdurulması değildir; her iki taraf için de bir ötekiyle karşılaşma ve bir araya gelmedir. *Hitchhike*'ın İngilizce etimolojisinde “duraklayarak ya da silkinerek, salınarak ani bir şekilde hareket etmek” ve aynı zamanda “bağlanmış olma”, “iyi geçinme” ve “evlenmek” anlamları da mevcuttur.³ Otostop sadece bir seyahat biçimi değildir. Aynı zamanda, hareket etmek amacıyla oluşturulmuş bir geçinmeye, bağlantılılığa, bir bir-aradalığa işaret eder ve merkezinde “karşılıklı bağımlılık” vardır (Morton, 2016).

Otostopun riski tam olarak bu bir-aradalık hallerinden kaynaklanır. Eğer otostop aynı zamanda kişinin içinde bulunduğu toplumsallıkla ilgili hakikatleri ifşa ediyorsa, bu ifşanın içeriğini onu riskli kılan etik karşılaşmalarda bulabiliriz. Bir başka deyişle, otostop deneyimindeki karşılaşmalar gökten zembille inmez. Kişilerin etik ilişkilenecekleri, kim olabilecekleri ve ne yapabilecekleri mevcut toplumsal normlar uyarınca mutlak olarak belirlenmese de koşullandırılır. Dolayısıyla otostop “bir bilgi

³ Bkz. https://www.etymonline.com/search?q=hitchhike&ref=searchbar_searchhint (Erişim tarihi 04.06.2023)

yokluğundan” hareket edilen iki “yabancı” karşılaşması değil; “aksine bir bilgi nesnesi olarak üretilen, bilmediğimizi bildiğimiz biri” (Ahmed, 2000: 49) ile karşılaşmadır. Öte yandan, risk ise belirsizlikten ziyade bir *bilinememezliktir*. Riskte, “bildiklerimizle” şekillenen bir öngörü ve bu öngörüye uygun bir plan söz konusudur. Geleceğe dair risk gerçekleşmeyebilir ama söz konusu planlamanın gerçek sonuçları olacaktır. Bu anlamıyla risk, bir bilme biçimidir (Rigakos ve Law, 2009). Dolayısıyla otostopun riski, istatistiklerle desteklenmediği için⁴ “nesnel olarak haksız” (Chester ve Smith, 2001), “orantısızca öne çıkarılmış ve şaşılacak” (Purkis, 2022) ve sadece “varsayımlar aracılığıyla söylemsel olarak üretilmiş” (Packer, 2008) değildir. Aksine bir gerçekliğe tekabül eden ve kimileri için oldukça tanıdık bir bilgidir; bir bilme biçiminin, bir olma biçimine dönüştüğü yerdir.

Bu yer’i FBI’nın *Highway Serial Killings* (Otoyol Seri Katilleri) (2009) başlıklı bilgi notu üzerinden açıklayacağım. 2004 yılında bir FBI analisti, Oklahoma, Teksas, Arkansas ve Mississippi arasındaki yollarda bulunan kadın cesetlerinden yola çıkarak otoyol ölümlerini araştıran bir inisiyatif kurulmasına vesile olmuştur. Buradaki yaklaşık 500 kadından bilgi notunda şu şekilde bahsedilir:

Bu davalardaki *mağdurlar*, *yüksek riskli* ve geçici yaşam tarzlarına sahip, çoğunlukla madde bağımlılığı olan ve fuhuş yapan, *kadınlardır*.

Şüpheliler çoğunlukla uzun yol *kamyon şoförleridir*. Ancak *suçluların* mobil yapısı, *mağdurların güvensiz yaşam tarzları*, önemli mesafeler ve birden fazla yargı alanı ve tanıkların veya adli kanıtların azlığı bu vakaların çözülmesini zorlaştırabilir.⁵

Bilgi notunun, kadın olduğunu net biçimde ifade ettiği mağdurların yaşam tarzlarına eklediği “yüksek-riskli” ve “güvensiz” sıfatlarının benzerlerini, suçlu olsalar dahi “kamyon şoförlerinin mobil” yaşamlarında bulamayız. Mağdur suçlayıcı (*victim-blaming*) bu dil, Pippa’nın öldürülmesiyle ilgili haberlerde (Doğanay ve Kara, 2011) ve yalnız otostop çeken ya da seyahat eden kadınlara yönelik çalışmalarda kullanılan dille ortaklaşır. Örneğin, James R. Greenley ve David G. Rice (1974), ABD’lilerin kadın otostopçuları “yarı sapkın” algılamalarının sebebini, tecavüz oranı yüksek bir şehirde bilinen tecavüz kurbanlarının önemli kısmının tek başına otostop çeken kadınlar olmasıyla açıklar. Burada ahlaki olarak itibarsızlaştırılan tecavüzcü erkekler değildir; bir erkek faaliyeti olan otostopa yeltenen kadınlardır. Bir erkeğin bir kadına

⁴İlgili istatistikler için bkz. Wechner, 1974; FBI: UCR, 2011.

⁵Çeviri ve vurgular bana ait.

tecavüz etmesinin ve onu öldürmesinin itibarına yapacağı etki, erkek alanına girmeye cüret etmiş bir kadının itibarına yapacağı etki kadar değildir. Üstelik, kullanılan dil sanki kadınlar kendi kendine öldürülmüş gibi pasiftir. Tıpkı “kadına yönelik şiddet” kullanımındaki ne idiği belirsiz şiddet gibi! “Erkek” demekte oldukça zorlanan bu dil, suçluyu cinsiyetlendirmekten imtina eder. İşte bu “yer”, kadının sistematik biçimde mağdur edildiği fakat gayet orantılı biçimde defalarca istatistiklerce de ortaya konmuş olmasına rağmen erkek öznenin suçlu addedil(e)mediği ve bu şiddetin “erkek şiddeti” olarak tanımlanmadığı yerdir.

Otostop, bu yer için, riskli bir deneyimdir. Bu riski, kadınlar gündelik yaşamlarından tanır, bilir. Bu bilgi, “erkeklerden zarar görebilirsin”in bilgisidir. Yalnız seyahat eden kadınların en büyük endişesinin cinsel şiddet” (Jordan ve Gibson, 2005) olmasının sebebi bir hüsnü kuruntu değil; bu erkek şiddeti bilgisinin ürünüdür ve otostopta herkes için (adı konulmasa da) görünür hale gelir. Öyle ki otostopla ilgili her internet sitesinde, bloğunda, gezi kitabında ya da paylaşım platformunda bulunan “inanılmaz hakikatlerin” yanına her zaman “güvenli otostop nasıl çekilir” başlığı iliştilir. Zira, Pippa’da olduğu gibi, yine erkek bir kamyon şoförü tarafından boğularak öldürülen ve ölü bedeni on gün boyunca araçta dolaştırılan Céline Figard (O’Kane, 1995) ve adını birçoğu otostop yaparken öldürülen ve kaybolan kadınlardan alan *Gözyaşı Otoyolu*’nda (Morton, 2016) olduğu gibi bu mesele tek seferlik değildir. Kadınlar ve yine kadınlara güvenli otostopun nasıl çekildiğini anlatan erkekler, bu erkek şiddeti bilgisini haizdir. Dolayısıyla, otostopun riskini sadece otostopa dair suç istatistiklerinden okuyarak her gün erkekler tarafından öldürülen, tecavüz edilen kadınların çetelelerini göz ardı etmek,⁶ ancak otostopu gündelik yaşamdan ve bu yaşamda işleyen toplumsal normlardan azade kılma ayrıcalığına sahip olanlar için mümkündür. Halbuki bu karşılaşmalar mevcut cinsiyet normları uyarınca ya da onlara rağmen gerçekleşir.

Otostop bir karşılıklılık ilişkisi içerisinde kurulur ve bu ilişki başından itibaren cinsiyetlidir (Gao vd., 2020; Mewes, 2016). O zaman normların biçimlendirdiği bir bilme ve bir olma biçimi ile o yer’de yaşayan “hareketliliği cinsiyetlendirilmiş” bir özne (Morton, 2016), yani bir kadınsanız, bulacağınız “inanılmaz hakikat” erkeklerin iyilik talebini karşılık beklemeden karşılması, erkeklerin şiddet uygulamaması, erkeklerin tecavüz etmemesi ve erkeklerin öldürmemesi olmaz mı? Ve doğrudur, her karşılaşma

⁶ Bkz. *Bianet’in Erkek Şiddeti Çetelesi, Anıtsayaç*; yurtdışından bir örnek için *Femicide Census*.

böyle sonuçlanmaz; tecavüz etmeyen, şiddet uygulamayan, öldürmeyen erkekler vardır. Demek ki, başka bir bir-aradalığın imkânı söz konusudur. Bu noktada, tüm riskine rağmen hâlâ nasıl otostop çektiklerini kadınlara sormak bize ancak kısmi bir bakış açısı sağlar. Eğer bu risk kadınların gündelik yaşamını biçimlendiriyorsa, meseleye bu dehşetin suçlularının ve sorumlularının dahil *soru*'nun perspektifinin genişletilmesini ve asıl *sorun* üzerine konuşmamızı mümkün kılmaz mı? Soru da sorun da çözüm de aralamaktan umudu kestiğimiz şu kapının ardındadır: Nasıl bir-arada olabiliyoruz?

Başlangıç Noktaları

1974 doğumlu Pippa'nın çocukluğu, annesi ve beş kız kardeşiyle birlikte, *Harlequin* ismini verdikleri minibüslerinde farklı ülkeleri gezerek geçmiştir. Kimi zaman bir sirk kimi zaman ise otostopçuları ağırladıkları bu seyahatlerde Pippa ilk otostopunu 12 yaşında çekmiştir. Dolayısıyla çok erken yaşlardan itibaren, annesinin ifadesiyle, “kadın başlarına idare edebileceğine dair bir inanç” kazandığı söylenebilir. Sonrasında Rus bir otostopçu grubuna katılmış ve *Più oltre* (2004) isimli projesinde otostopla arabasına bindiği insanların fotoğraflarını sergilemiştir (Manetti, 2019). Pippa'nın hikâyesi de otostopla kurduğu ilişki de Gebze'de başlamaz. Bir kadın olarak başkalarının hayatına dahil olmuş, yabancılarla bir-arada olmuş ve otostop ekonomisinin bedeli olarak kendini yabancı bir kadından bir yol arkadaşına dönüştürmüştür. Bu uzun otostop deneyimine rağmen, hâlâ “biz, güvenmenin karşılığı olarak iyi şeyler alabileceğinizi kanıtlamayı umuyoruz” der yola çıkarken. Silvia ise otostopu temel araç edinmiş bu projeyi “cesur ve gerekli” bulur: “Gerekli çünkü dünya ile bir diyalog kurmak istiyorsanız cesur adımlar atmak önemlidir” (Manetti, 2019).

8 Mart 2008'de Milano'dan başlayan *Barış Gelinleri Projesi*'nde Pippa, geçtikleri savaştan etkilenen ülkelerdeki ebelerle görüşüp bir minnet göstergesi olarak onların ayaklarını yıkıyordu; bir araya geldikleri kadınlar da Silvia'nın gelinliğine nakış işliyorlardı. Pippa'nın gelinliği saflığın sembolü olarak bir zambak gibi her katmanı bir ulusu temsil eden on bir katlı bir elbise; Silvia'nın gelinliği ise üzerine kadınların “bir anlatım biçimi olarak” kullandığı nakışların işlenebileceği çok cepli bir elbise olarak tasarlanmıştı (Manetti, 2019). Pippa ilk olarak bu yolculuğu gelin ve nedime olarak düşünmüş olsa da Silvia'nın tahakkümü çağrıştırmayan iki gelin

önerisini kabul etmişti: Eşitler arası bir ilişkiye işaret eden “iki yumurtalık, iki meme, iki göz” gibi evrensel bir sembol olarak iki’den devam edeceklerdi (Curtz, 2012). Eşitler arası bir ilişki tahayyülünden yola çıkan bu iki kadının otostop tercihi tesadüf değildi; zira başka hiçbir seyahat biçimi, bu iki’yi dünya ile kuracakları ilişkide başka iki’ler arası ilişkilere bu denli genişletemezdi. Nitekim Pippa’nın kız kardeşi bu imkâna, “Otostop sizi taşıyanlardan iyilik görmenin yolu, hoş karşılanmanın bir yolu. İnsanlarla iletişime sokar. Küçük bir alanı paylaşmak zorundasınız. Bu, birleştiren bir iplik yaratmak gibi. Barışı yaratmanın gerçek bir yolu. Sadece onun hakkında konuşmak değil onu yaratmak” diyerek işaret eder (Manetti, 2019).

Barışı yaratmak her şeyin güllük gülistanlık olduğu çatışmasız sıfırdan bir dünya yaratmak değildir. İnsana özgü yaratım, mevcut dünyayı dönüştürmeye dair bir imkân yaratmaktır. Bu imkân, ötekinin yaralanabilirliğinin tanındığı şiddetsiz bir etiği kendine ilke edinmiş bir ittifak (Butler, 2005b; 2021), barışın imkânı olarak düşünülebilir. Bu anlamda, projeyi iki gelinin dünyayla bağlantıya geçebildiği, iyi geçinebildiği bir bir-aradalık imkânı ve bu imkânı yaratma cüreti olarak okuyabiliriz.

Bingöl Elmas ise “barış ve güvenin varlığına inanmak istiyorum” diyerek yola çıkarken hem bu cürete duyulan ihtiyacı hem de yola çıkma amacını şöyle aktarır:

Dünyanın herhangi bir yerinde, hiçbir güvenlik tedbiri almadan bir insanla iletişim kurmaya, onunla yolculuk yapabilecek kadar ilişki kurmaya, koşulsuz güvenmeye hele ki kadın olarak güvenmeye çok ihtiyacımız var. Erkeklerle ait alanlarda, bir otobanda bir kamyonunda kadın olarak hiçbir tacize, tecavüze uğramadan olabilmek, kamyon şoförleriyle Pippa’dan, tacizden, erkeklerle ait dilden, bahsetmek ve tüm bu etkileşimleri kaydetmeyi, paylaşmayı istedik. (Elmas, 2009)

Bu kadınlar, arzu ettikleri şeyin cesaret gerektirdiği ya da bu işin umdukları ya da istedikleri gibi olmayabileceğinin farkında olarak yola çıkarlar. Zira sürücülerin araçlarına “özgeci bir tutumla” insan aldıkları iddiasının (Temel ve Tekeş, 2020) aksine, yol öncesi ve boyunca kendilerine sürekli “kadınların otostop çekmesinin tehlikeli” olduğu tekrarlanır. Nitekim Elmas “hiçbir güvenlik tedbiri almadan” iletişim kurmaya duyulan ihtiyaçtan bahsetse de belgeselini özel araçlarında onu takip eden ekibiyle birlikte çekmiştir. Tedirgin de olsa bildiklerinin yanına “henüz bilmediklerini” koyarlar. Dünyaya dair başka bir imkân, bu imkânın karamsar umudu bu “bilmemede” ikamet eder. Butler bir “mülksüzleşme biçimi olan bu bilmemenin, ortak yaşam için ödenecek bedel olduğunu” ifade eder (Butler, 2005b). Aksi takdirde, kadınların kamusal alanda olduğu kadar evlerinde de risk altında oldukları düşünülürse değil

otostop çekmenin, “kendine ait bir oda”nın hayali bile ortadan kalkar. Dördüncü belgeselde Julian Park (2009) ise amacını şöyle açıklar: “Macera yaşamak, Amerika’yı görmek ve iyiliğe tanıklık etmek istedim”. Arzusu, hali hazırda orada olduğunu “bildiği”, bir imkândan öte kendisine sunulmuş bir hakikat olarak iyiliğe tanıklık etme yönündedir. Zira bir erkek olarak, iyiliğin her durumda gerçekleşmeyen bir imkân olduğunu “bilmeme ayrıcalığı” vardır.

Barışa inanmak isteyen ve bu yüzden onun imkânını yaratmaya cüret eden bu üç kadın, yaralanabilir olduklarının ve bu yaralanabilirliğin “sen” ile zorunlu bağının; birbirimizi kurduğumuz kadar birbirimizi yoksullaştıracağımızın da (Butler, 2005b) farkındadır. Yaralanabilirliğin tanınması, öznenin ilişkisel ontolojisinin anahtarlarından biridir. Yara/lanma yaşamın ötekilere, kimi zaman hiç tanışılmayan ötekilere bağlı olduğunun anlaşıldığı anlardan biridir. Yara, sen’e maruz kalıştır, bu yüzden sen’lere bağlı olduğunun sezgisini taşır (Butler, 2015: 21); dünyanın sadece “ben” için yaratılmadığının sezgisi. Öte yandan, Gao ve diğerlerinin (2020) saha çalışmasının otostop çeken erkeklerin kendilerini yara almaz olarak kurguladıkları sonucuna benzer şekilde, Julian’ın başlangıç noktası da yaralanabilirlik değildir. Fakat yaralanabilirlik her benlik için toplumsal bir koşuldur, iradeye tabi olmadığı gibi bir kimlik de değildir (Butler, 2021). Julian’ın dünyasında, yaralanabilirlik erkek öznenin kendilik inşasına dışsaldır. Dolayısıyla sen ile ilişkisi bir zorunluluk üzerinden kurulmaz; sen’lere bağlı olduğunun sezgisini içermeyen, hep kendi yolunun düz olduğunu fark etmek zorunda kalmadığı müddetçe ötekinin engebelerini bilmeyen ayrıcalıklı bir dünyadır bu. Erkekler, tıpkı bir başka üstün grup olan beyazlar gibi aktif bir biçimde bilmezler (Ünlü, 2019). Rebecca Solnit, bu ayrıcalıklı-ilgisizliği şöyle açıklar: “ayrıcalıklı taraf olmak, temsil edilen taraf olmak genellikle farkındalık kazanmak zorunda kalmamak, çoğunlukla da farkındalık kazanmamak anlamına gelir” (2022: 162). Julian da bütün yol boyunca kadın yol arkadaşının tedirginliğine tanıklık etmesine rağmen, iyiliğin her durumda gerçekleşmeyen bir imkân olduğuna karşı aktif biçimde ilgisiz kalır. İşte, bu başlangıç noktaları otostop deneyimindeki karşılaşmaları koşullandıran normların yoğunlaştığı yerlerdir. Zira normla kurduğumuz ilişki normun yaşamlarımızı etkileme biçimlerine göre değişir.

Normlar ve Karşılaşmalar

Norm mutlak bir yasa değildir, toplum içindeki eylemlerimizi anlaşılır kılan bir ölçüdür. Bu ölçüye göre insanlara bir şeyler normal ya da anormal gelir (Ewald, 1986: 173;

akt. Butler, 2020: 61-73; ayrıca bkz. Canguilhem, 2018). Bu anlamda, otostop deneyiminin sınır figürlerle anılıp, bir macera olarak addedilmesi toplumsal normlarla olan sıkıntılı ilişkisinden kaynaklanır. Fakat bu sıkıntı sadece farklı bir seyahat biçimi olmasından değil, aynı zamanda gerçekleşecek olan karşılaşmalarda normlarla kurulacak ilişkilerden ileri gelir. Örneğin, otostopun Wikipediası *Hitchwiki*'nin “En iyi İpuçları” başlığındaki kıyafet tavsiyelerine bakalım:

Bu küçük bir mesele gibi görünse de giysi türü ve rengi çok önemlidir. Açık renkli, hatta parlak ve renkli giysiler giymeye çalışın ve açık renkli giysiler koyu renkli giysilere göre daha fazla güven uyandırdığından Ayrıca, eğer hava müsaitse, ön kollarınızı görünür tutmaya çalışın. İnsanlar ellerinizi ve kollarınızı görebilirse, sizi bir tehdit olarak ya da bir şey gizlemeye çalışan biri olarak görme olasılıkları azalacaktır. Eğlenceli ve renkli bir kıyafet/şapka insanları sizi almaya teşvik etmek için harika bir yoldur, ancak tuhaf görünmemeye dikkat edin! Mümkünse, günlerdir seyahat ediyor olsanız bile temiz ve düzgün kıyafetler giyin. (Hitchwiki, 2021)⁷

Buradaki her önerinin temel hareket noktası şoföre nasıl normal görünüleceği ile ilgilidir. “Parlak, açık, temiz, eğlenceli” kıyafetler kişiyi şoföre “güvenilir” gösterecek ölçülerdir. Bu ölçü, o anda oluşmaz; hali hazırda var olan “önyargılar ve kültürel klişelere” atıf yapar (Aristarkhova, 2020). Şoför açısından aracına otostopçu alma kararında yaş, cinsiyet, giyim tarzı (Morgan vd., 1975; Gueguen, 2007; Temel ve Tekeş, 2020) ve ırk (Man, 2016; Geçgin, 2009) etkilidir. Bir başka deyişle, öznenin tanınması toplumsal normlar tarafından öncelenir ve bedenlerin nasıl görüldüğü ve nasıl muamele gördüğünde cinsiyet, ırk, sınıf, yaş gibi kavramlar etkilidir (Butler, 2015). Dolayısıyla sadece otostop deneyiminde değil, aynı zamanda gündelik yaşamın her kesitinde karşılaşılabilecek “bildiğimiz” toplumsal normlar devreye girer. Böylece karşılaşma, otostopçunun güvenilir ve talep ettiği iyiliğe layık bir yaşam olduğunu göstermeye yönelik normları harekete geçirmesini gerektirir. Zira yol kenarından yola dahil olmak, tıpkı toplum dışından toplumun normaline dahil olmak için gerektiği gibi, o ölçüye kendini uydurmayı gerektirir. Fakat norm eşit ve adil biçimde dağıtılmadığından, yukarıda verilen kıyafet örneği her cinsiyet için aynı biçimde işlemeyecektir.

Kadınların normun bu ayrımcı dağıtımından (Butler, 2015: 13) nasıl etkilendiğinin bir örneği olarak, bu kez *Hitchwiki*'nin Türkçe “Otostopta Güvenlik” sayfasındaki “bayan otostopçular” alt başlığına bakalım:

⁷ Çeviri yazara aittir.

Bir kadın olarak otostop çekmek daha kolaydır. Çoğu zaman kadın otostopçulara kadın sürücüler durur. Aileler bile (ya da diğer genellikle-otostopçulardan-hazzetmeyen tipteki araç sahipleri), kadınları "tehlikede" olabileceklerini düşündükleri durumdan "kurtarmak" için dururlar. Toplumdaki cinsiyet ayrımcılığının bir sonucu olarak, çoğu insan kadın otostopçuları araçlarına almak için daha güvenilir bulurlar. Ve, muhtemelen toplumdaki cinsiyet ayrımcılığının bir sonucu olarak, kadınlar otostopçu olarak araçlara alınmak için daha güvenilirlerdir. (Hitchwiki, 2015)

Normun ayrımcı dağıtımı, kadını "savunmasız, korunmaya muhtaç ve kırılgan" olarak tanımlarken, onu sürekli bir tehlike haline yerleştirip "kurtarılmaya muhtaç" bir varoluş olarak imler. Bu satırlar, aynı zamanda otostopla ilgili özellikle 1970'lerde vurgulanan "otostopun kadınlar için daha kolay ama erkekler için daha güvenli ve zor olduğu" iddiasıyla örtüşür (Gao vd., 2020). Julian da yola bir erkek olarak tek başına çıkmaz, yanına muhtemelen daha güvenilir görülmek için bir kadın alır. Fakat burada kadın cinsiyetinin kendisi değildir güvenilir olan; ona güvenilebileceği düşünülür çünkü tehlikede olduğundan bu güvene öncelikle kendisi muhtaçtır. Öte yandan, kıyafet, güvenilir görünmenin ve kendini güvence altına almanın bir biçimidir. Pippa ve Silvia heteronormatif ataerki toplumun sembollerinden biri olan, "masumiyeti, saflığı, temizliği, iffeti, cinsel olarak dokunulmamış olmayı" temsil eden (Ünal Reşitoğlu, 2017: 375) beyaz gelinliklerle yola çıkmıştır. Belgeselde bu tercih, "Yani elbise kendi içinde bir semboldü. Aynı zamanda otostopta Pippa'nın hoş karşılanmasının bir yoluydu. Bir nevi sizi taşıyanlardan iyilik görmenin yoluydu" şeklinde açıklanır (Manetti, 2019). Dolayısıyla iyilik koşulludur; talep edilen iyiliğe layık olunması gerekir. Bu anlamda, norma uygun davranan kadın, iyilik görebilecek kadındır; zira patriyarkanın onayladığı davranış kalıplarından sapmayarak kendini gönüllü bir biçimde kurbanlaştırmaz (Gilchrist, 2010). Agnes Varda'nın *Yersiz Yurtsuz (Sans Toit ni Loi)* (1985) filmindeki "erkek gibi davranan" ve bu sebeple iyilik talebi sorgulanan Mona gibi. Pippa da güvenilir gözükmenin otostop için önemini farkında ki gelinliği sürekli yıkar. Öte yandan, kaçarak evlenen, hamile kalan veya ikinci kez evlenenlerin normlardan saptıkları için gelinlik giymeleri pek normal görülmez (Ünal Reşitoğlu, 2017: 375); dolayısıyla uygun bir cinsiyetli performansla birleştirilmediği takdirde gelinlik kışkırtıcı olabilir. Nitekim Pippa'nın öldürülmesinin ardından yasını temsilen siyah gelinliğiyle yola çıkan Elmas sıklıkla yadırganır (Özcan, 2009) ve kimi şoförler kendisine "birlikte olmayı" teklif eder (Elmas, 2010). Tam da norm otostop deneyiminden çok önce orada olduğu ve bu karşılaşmaları koşullandırdığı için

otostop çeken kadınların ne giydiği, tıpkı erkeklerin tecavüz ettiği kadınların giysilerinin suçun tanınırlığında bir kıstas olarak dayatılmasında olduğu gibi, önemlidir.

Julian'ın kıyafeti ise herhangi bir şekilde sorun olmaz. Zira cinsiyetli erkek özneye has tehlike durumlarından bahsedilmez; bunlar "genel" tehlikelerdir. Erkek özneye yaralanabilirliğinden ayrıştırılır. Yaralanabilirliğin cinsiyetli olana atfedilmesiyle erkek özneye hem cinsiyetinden hem de onun belalarından azade tutularak görünmezleşir; beyazlığın ırksızlaşarak görünmez hale geldiği gibi (hooks, 2000). Dolayısıyla normun ayrımcı dağıtımını sadece cinsiyetli varoluşlara atfedilen yapıp-etmelerle değil, aynı zamanda hangi öznenin cinsiyetli addedileceği ile ilgilidir. Na-trans heteronormatif patriyarkanın dikotomik cinsiyet sisteminde erkek, cinsiyetin normunu belirleyen, kadın ise bu norma tabi kılınandır. Bu yüzden, erkek öznenin cinsiyetli normlara tabi değilmişçesine cinsiyetsizmiş gibi bahsedilir (Brod, 2002).

Şimdi deneyimin diğer tarafına geçerek otostop çekenin şoförle nasıl ilişkilendiğine bakalım. Silvia, sonrasında Pippa'nın kendisinden ayrılma kararını etkileyen, arabaya binmeme tercihini şöyle açıklar:

Gece çöktü. Bu adamlar arabalarla geldiler. Üç adam vardı. Şişman, kirli... kapıyı açtılar ve çantalarımızı ittiler... bu benim içeri girmek istemediğim tek zamandı. Çok zor bir andı... Pippa için, arabaya binmek istememem bir ihanetti. Sinirlendi çünkü onun prensiplerine göre arabaya binmemiz gerekiyordu. Bu adamlar güvenilir görünmese bile... Hayır, eğer adamın yüzü iyi değilse arabaya binmem. İyi dediğim böyle sakın, dingin bir yüz. (Curtz, 2012)²

Silvia, işaret ettiği yüz ya da ölçüsüz hareketlere aşınadır ve bunlar sadece anonim bir cinsiyetli erkek bedenine dair değildir; dehşet duygusuna yapışmış bir normun bilgisiyyle gelirler sahneye. Aldığı kararda işe koştuğu normlar, o "adamların" kim olduğuna dair değil kim olabileceğine dairdir. Bu adamlar, hayali ötekilerin tehlikeye soktuğu bir öznenin bilincinin değil (Ahmed, 2015: 59-61), kadınların varlıkta kalma mücadelesini biçimlendiren bir dehşetin ürünüdür. Zira "bizi öldüren riskler, bizi paniğe sokan ve korkutan risklerle aynı değildir" (Furedi, 2017: 33). Bu "adamların" kim olduğunu bilmese de kim olabileceğini bilir; gecenin karanlığında otostop çeken iki kadını "kötü kadınlar" olarak değerlendirebilecek, ona yaşanabilir bir yaşam atfetmeyebilecek adamlar olabilirler mesela. Ve Silvia kararını, belki birçok kadının yapacağı gibi, bu riski bertaraf etmek yönünde kullanır; yola çıkarken tedirgin biçimde yanına aldığı "bilmeme"sini yine tedirgin biçimde bir kenara bırakır. Butler'ın

bilmemeye ortak bir yaşamın bedeli olarak işaret ettiğinden (Butler, 2005a) bahsetmiştim. Evet, bilmeme, normu göz ardı ederek ona eleştirel yaklaşmak, şiddetsiz bir etiğin koşulu olabilir. Bu noktada, Cyfer'ın (2019) bu normatif kriterin gündelik yaşama içkin feminist bir eleştiri için fazla soyut olduğu eleştirisine katılarak, soruyu somutlaştırıyorum: Peki eğer bu bedel bizzat yaşamdan mülksüzleşme riskini taşıyorsa? Kadınlar “bildiklerini” yaşamda kalmak için işe koşarlar. Bu yüzden, norm sadece karşı çıktığımız ya da kabul ettiğimiz bir şey değildir. İçinde kalanlar için baştan çıkarıcı bir ahenk ve rahatlık vadetmesinin yanı sıra, ona uyum göstermek bir hayatta kalma stratejisi olarak zorunlu bir tercihe dönüşebilir. Örneğin, taksiye bindiğinde partneriyle konuşuyormuş gibi “sahipli kadın iyi kadındır” normunu yeniden üreten kadınların asıl amacı yaşamda kalmaktır.

Benzer bir stratejiyi Kate de uygular. Julian araç içindeki havadan sudan konuşmalarda ortak başlıklar bulmaya çalışırken, Kate onun kadar uyumlu ve iletişime açık değildir, “oyun bozanlık” yapmakta tereddüt etmez. Örneğin, bir adam onları gitmek istedikleri yerin tam aksi yönünde bırakacağına dair şakalar yapar ve kendine ait olmayan bir spor salonunda gece kalabileceklerini söyler. Kate tedirgin olup, ısrarla “indir, yürümek istiyoruz” dediğinde ise “az önce eşimle konuştum” diyerek kendisini güvenilir göstermeye çalışır. Julian bu gergin konuşmaya müdahil olmaz ve inerken adama “teşekkür ederim, ben senin kalbini biliyorum” der. Kate'in tedirginliği için bir nevi özür dileyerek erkek kardeşinin sırtını okşamaktan geri durmaz. Çünkü Julian'ın, Kate'in filmin sonunda dile getirdiği şu haklı gerekçesini “bilmeme ayrıcalığı” vardır: “Bir kadın olarak, dünyada yardım alabileceğin kişilerin bazen sadece seni seks için kullanmak isteyen adamlar olduğunu düşünüyorsun” (Park, 2009).

Bingöl Elmas'ta bu adamlarla karşılaşır. Bindiği iki tırda beraber bir yerde kalmayı teklif eden şoförleri görürüz. Diğer yardım edenlerin hepsinde de bir tedirginlik hâkimdir: kimi “burada başına bir şey gelmez” der, diğer yerlerde gelebilme ihtimalini hatırlatarak. Bir lise öğrencisi ise şöyle bir öğüt verir: “Kandırmaya çalış, istediğini yap ve kaç.” Lise çağında genç bir kadının tecavüz için hazırda beklettiği bir stratejisinin olması, tecavüz riskine aşına olduğuna işaret etmez mi? Bu aşinalıktan baktığımızda, şoförlerden birinin kadının görevinin “çoluk çocuk ve ev bark” olduğunu söylemesi, bir diğerinin tecavüzcü bir erkekten “bir anlık şehvete teslim oldu... Bayan bir erkeği tahrik etmese hiçbir şey olmaz. Açık gezenleri görünce kızışıyor... İllaki

(tahrik) olunuyor. Mini etek, göbeği açık... yüzde 90'ı tahrik eder" (Elmas, 2010) diye bahsetmesi, bir başka deyişle bizzat erkeklerin ağzından dökülen bu hakikatler ne Silvia'yı ne Pippa'yı ne Kate'i ne de bu genç arkadaşı şaşırtmaz. Ne de koca başparmaklarıyla otostopu kendine bir yaşam biçimi edinmiş Sissy Hankshaw'ı:

"Arabayla gezen sapıklar var" diyorlardı ona. "Er ya da geç sana ayıp şeyler yapmak isteyen bir adam arabasına alacak seni."

İşin doğrusu, haftada bir iki defa böyle adamlar arabalarına alıyordu Sissy'yi; sekiz dokuz yaşlarında otostop çekmeye başladığından beri de bu böyleydi. Bu adamların sayısı insanların sandığından çok daha fazlaydı. (Robbins, 2022, 33).

Bu kadınların güvendiği, otostop anlatılarında salık verildiği gibi, "içgüdüleri" değildir (Hitchwiki, 2015); aksine toplumsal normların koşullandırdığı yaşamlarından devşirdikleri bir dehşetin ürünüdür. Nitekim Elmas, yolculuğu sonrasında verdiği bir röportajda şöyle der:

Her şeyden önce bir yandan korkuyor diğer yandan da toplumun misafirperverliğine güveniyordum. Bu güvenimi sarsacak şeyler yaşamadığım için mutluyum. Mutlu dönüyorum. Ama tabii ki bu memlekette kadın olmanın dertleri var. Bunu da hiçbir şekilde göz ardı edemeyiz. Korktuğum tüm anlar bir gerçek olarak yanı başımda duruyor. (Özcan, 2009)

İşte bu yanı başlarındaki dehşetin bilgisiyle biçimlendirir kadınlar dünyalı bir-aradalık hallerini. Normlarla dünyaya dair bu kısmi ve konumlu bilgilerden hareketle ilişkilendirirler (Haraway, 2010). Örneğin, Julian ve Kate'in aracına bindiği şoförlerden Steve, Avrupa'da çektiği otostopu "hayatının en iyi deneyimlerinden biri" olarak adlandırırken, daha önce otostop çekmiş olan Emily, "şu an aptal olduğumu düşünüyorum... çünkü yalnız başına otostop çekmek bir kadın için tehlikelidir" der. Bu kadının otostopu en iyi deneyimlerinden biri olarak adlandırmaktan alıkoyan konuma, bu konumun getirdiği bilgiye dair bir fikri, dahası ilgisi de yoktur Julian'ın "ama atlattın" der; Kate ise arka koltuktan kısık sesle "tehlikeli" diyerek Emily'ye katılır (Park, 2009). Başka bir konumdan, başka bir bilme biçimiyle yaşar ve etik karşılaşmalarımızı bu "bilme" ile biçimlendiririz. Bu mutlak olmayan, tam da bu sebeple mükemmel olmayan, kısmi, tedirgin bir bilmedir ve etik ilişkilendirmelerimizde farklı biçimlerde harekete geçirilir.

Görüldüğü üzere, otostop birbirini "hiç tanımayan" yabancılar arasında gerçekleşmez. Bizi birbirimize tanıdık kılan normlar, kimi zaman aynı biçimde

tekrarlanarak, kimi zaman reddedilerek, kimi zaman ise yaşamda kalma stratejisi olarak işe koşulurlar. Bu kadınlar, normun epistemolojik ufkunun sınırlarını ifşa ederler; yani norma, kadının, özellikle de otostop çeken kadının, bir “yaşam olarak tanınmadığı”, dolayısıyla onu yası tutulamaz kılan o norma eleştirel yaklaşımlar (Butler, 2005b; 2015: 22). Zira bir yaşamı yaralanabilir ya da yası tutulabilir olarak tanımanın ve ortak bir yaşam için onun sorumluluğuna talip olmanın yolu, yaralanamaz addedilene yaralanabilir olarak tanıyabileceğimi bilmekten geçer. Bu, Butler’ın etiğinin başlangıç noktalarından biridir. Norm bizi en başından tanımlar fakat orada bırakmaz. Süregelmesi ve güçlenmesi için mutlaka yinelenmesi gerekir. İşte tam bu yinelenebilirliktir normun başarısızlığa uğratılabileceğinin işareti (Butler, 2015). Bir-arada olma imkânımız da imkânsızlığımız da bu karşılaşmalardadır. Silvia, “Çünkü erkek bir canavardır ve kadın evde kalmalıdır” denkleminde tatmin olamayız. Birbirimize yeniden bağlanabilmek için sokaklara geri dönmeliyiz” derken aynı zamanda bu imkânın, imkânsızlığına da işaret eder: Her imkân içinde kendi imkânsızlığını da taşır.

Son Karşılaşma: Şiddetsiz Bir Etiğin İmkânı/sızlığı

Pippa için duran bir araca binmek özellikle bu performans nezdinde, bir görevdi. Buradan yola çıkarak, Pippa’nın “güvenilir bir yüz” için hâkim normları ayrımcı bir biçimde dağıtıma çıkarmadığı ve belki etik ilişkilenmelerini daha hümanist bir çerçeveden kurduğu iddia edilebilir. Fakat yola tek başına devam etme kararını sadece Silvia’nın bir araca binmeyi reddetmesinden ötürü almaz. Silvia, Pippa’nın bu kararı aslında sürekli bir performansta ve birlikte olmanın verdiği yorgunluktan, bu yorgunluğun birbirlerini olduğu gibi kabul etme potansiyellerini tüketmesinden ötürü aldığı altını çizer. Bu ayrılma kararı, yolculuğun devamı açısından belirleyici olsa da Pippa’nın başına gelenlerin suçlusu “sadece ama sadece” Karataş’tır (ve muhtemelen bir erkek daha).⁸ Bu yüzden, bu son karşılaşmayla ilgili doğrudan bir şey bilmiyoruz. Elimizde, politikacıların, feminist örgütlerinin verdiği tepkiler dışında (Doğanay ve Kara, 2011), karşılaşmanın kendisini adli vaka olarak ele alan polisin ve ailesinin varsayımları ve Karataş’ın açıklamaları var. Her ne kadar ailesi, “Adamın gazetede ki fotoğraflarına baktığınızda gözünüze tehlikeli veya rahatsız edici biri gibi görünmüyor bile. Sıradan bir çiftçi ya da usta gibi görünüyor. Ona baktığınızda

⁸ Adli Tıp Kurumunun raporu Pippa’dan alınan alınan numunelerde Karataş’ın dışında ikinci, hatta üçüncü bir kişinin DNA örneklerinin tespit etmiş (Bianet, 2009).

aklınıza şöyle gelmiyor: ‘Ah, hayır, onun arabasına binmeyeceğim’. Özellikle dikkatli olsanız bile” (Manetti, 2019) dese de, Pippa’nın aracı durdurduğunda ne gördüğünü, ne düşündüğünü, Silvia gibi gördüğü yüzün onu tedirgin edip etmediğini bilmiyoruz. Peki ya Karataş ne gördü? Bu soruya polise ve mahkemeye verdiği ve sürekli değiştirdiği ifadelerden yola çıkarak yanıt vermek, suçtan aklanma çabası göz önünde tutulduğunda pek isabetli olmayacaktır. Fakat Pippa’yı gördüğünde ne düşündüğünü bilmesek de ne yaptığını biliyoruz.

Ve maalesef bildiğimiz bir şey daha var: *I’m in Love with Pippa Bacca* belgeselinin açılış sahnesi! Bu sahnede, gelinliğe benzer süslü bir nişan elbisesi içinde bir kadının evden yanında damatla birlikte çıkışını izliyoruz. Kameranın arkasındaki erkek sesi “Gelin kimi bekliyor? Ha? Gelini koyvermen he!” diyor. Belgesel akıyor ve sonlara doğru bu görüntülerin Karataş tarafından Pippa’nın kamerasıyla çekildiğini öğreniyoruz: tecavüz edip öldürdükten sonra çaldığı kamerayla. Pippa’nın kardeşi “asıl paradoks” diyor, “Murat’ın Pippa’yı öldürmesi ve ardından akrabalarından birinin düğününü çekmek için telefonunu ve kamerasını kullanmasıdır. Bir vaftiz töreni değil, arkadaşlarla akşam yemeği ya da doğum günü değil, bir düğün” (Manetti, 2019). Fakat burada sadece bir paradoks yok. Aynı zamanda, Karataş’ın bir gelinin başıboş bırakılmaması gerektiğine dair uyarısı da var: Sahipsiz kadınların başına ne gel(ebil)eceğini biliyor, tıpkı tüm otostop anlatılarına sinen *riski* bilen erkekler gibi. O, Pippa’yı yası tutulabilir, yaşanabilir bir yaşam addetmeyen normun farkında ve bu normu olduğu gibi işe koşuyor.

Pippa norma eleştirel yaklaşırsa da bu karşılaşmalar tek kişilik değildir. Bir normu başarısızlığa uğratmak, ancak verili normun sınırlarını öznenin kendini de dönüştürerek teşhir ettiği karşılıklı bir eleştirel ilişkiyle mümkündür (Butler, 2020; Cyfer, 2019). Dolayısıyla şiddetsiz bir etiği temel alan bir karşılaşma için sadece “yapmamış” olmak yeterli değildir. Öldürmemiş, şiddet uygulamamış, tecavüz etmemiş “o” erkeklerden olmayabilirsin, peki sadece kötülüğü eylememiş olmak etik bir zeminin hareket noktası, bir bir-aradalığın imkânı olabilir mi? Kadını öldürülebilir, tecavüz edilebilir kılan, bir yaşam addetmeyen norm orada dururken ve bu norm sadece bu şiddet eylemlerinde işe koşulmazken, bir şey yapmamış olmak kişiyi ancak o eylemin suçlusu yapmaz; peki ya sorumluluk? Butler’ın şiddetsiz etik tahayyülü, sadece yaralanabilirliğin tanınmasından ibaret değildir. Zira “yaralanabilirliğin kabulü şiddetsizliğin güvencesi değildir” (Butler, 2015: 160); bunun

süregiden bir taahhüt olması gerekir (Butler, 2021: 52). Bu taahhüt, ötekinin yaşamının sorumluluğunu almaya ve o yaşamı mümkün kılan politik ve etik koşullara, “kimin insan sayıldığına” dair kategorilerin sınırlarının ifşasına dairdir (Butler, 2020: 56; 2015: 152). Sorumluluk sadece yaralanabilirliği tanıyan ve kabul eden değil, aynı zamanda bu yaralanabilirlik temelinde kurulan yaşamın dönüşümüne dair imkânların peşine düşen bir zeminde kurulmalıdır (Butler, 2015: 154). Sorusu, sadece “ne yapma(ma)lıyım?” değildir; zira sadece bir soru ile sınırlanamaz. Sorumluluk, ortak dünyayı nasıl inşa edeceğine dair bir (*response – ability*) cevap verebilme yeteneğidir (Butler, 2005a).

Bu ortaklığın sorusunu Butler, 2000’lerden itibaren ağırlık verdiği etik tartışmalarında Adriana Cavarero’nun (2000) tanınma için temel addettiği *Sen kimsin?* olarak tanımlar. Sen’i yeniden tanımak ancak, sen kimsin’e verilen mevcut cevapları yıkmaktan, yıkmaya teşebbüs etmekten geçer. Sen kimsin sorusu, “seni bilmiyorum, seni olduğun gibi görebildiğim kibrini bir yana bırakacağım, verili tanımlarını askıya alacağım” diyen bir “alçak gönüllük” erdemidir. Tıpkı Pippa’nın, Silvia’nın ve Bingöl’ün yaptığı gibi, norma dair kesinliklerin sorgulanarak “bir başka bilme ve yaşama biçimine açık bir tahayyül etme kapasitesi” geliştirilmesidir (Anzaldúa, 1967; akt. Butler, 2020: 264). Zira “Bazen iyi ve doğru olan, ihtiyacımız olan, temel kategorileri kuşatan gerilimlere açık olmak, bildiğimiz ve ihtiyacımız olan şeyin ortasındaki bilmemeyi bilmeye açık olmak olabilir” (Rushing, 2010).

Sonuç

Bu çalışmada mevcut otostop literatürünün otostopçu odaklı olduğunu gördük. Bunun bir sonucu otostopun bütünlüklü bir deneyim olarak ele alınmaması ve özellikle çoğunluğu erkek olan şoförlerin göz ardı edilmesidir. Böylece egzotik ve bir sınır figür olarak nitelendirilen otostopçunun deneyimi “hiç tanımadığı insanlarla” birlikte gerçekleştirdiği varsayılır. Fakat gündelik yaşamda herhangi bir karşılaşmanın zaman ve mekân olarak daha yoğun versiyonlarından biri olduğunu gördüğümüz otostop aksine birbirine “tanıdık yabancılar” arasında gerçekleşir. Bu tanıdıklık, karşılaşmayı koşullandıran toplumsal normlara aşinalığımızdan kaynaklıdır. Dolayısıyla bir otostop deneyimi sadece otostopu çekenin ve onu aracına alanın motivasyonlarını değil, aynı zamanda bu öznelerin hangi toplumsal koşullarda var olduğunun bilgisine ulaşabileceğimiz bir sahnedir. Her otostop deneyimi, içinde o toplumun biz’ine ve

biz'in farklı imkânlarını ve imkânsızlıklarını haiz etik karşılaşmalardan oluşur. Pippa ve Silvia'nın otostop hikâyesinin Türkiyeli kadınlara tanıdık gelmesinin sebebi budur. Kadın öznelerin başlangıç noktası bu tanıdıklıkla biçimlenir; sokağa bu bilgiyle çıkarlar, taksiye bu bilgiyle binerler, evlerinin kapısını bu bilgiyle açarlar ve Bingöl Elmas yolculuğuna bu bilgiyle başlar. Çünkü bir-arada yaşıyoruz. Fakat patriyarkanın ayrıcalıklısı erkek öznenin başlangıç noktası bu bilgiye dair ilgisizliğiyle biçimlenir. Ve bir-aradalık etiği, kadını “yası tutulabilir” bir yaşam kılmadığı müddetçe otostop riskli bir eylem olmaya devam edecektir. Bu riski, abartılı ya da orantısız olduğunu ifade etmek hem erkek şiddetini hem de erkek öznenin kendisini görünmez kılar. Hikâye norm tarafından dışlananların, otostop deneyiminde olduğu gibi normun sınırlarını ifşa ettikleri mücadeleler üzerinden anlatılır. Peki ya bu normu tekrar edenler, onu kendi ayrıcalıklarını yitirme riskinden ötürü görmezden gelenler kimdir?

“Sen kimsin” sorusu eğer karşılaşmanın tüm özneleri tarafından sorulmuyorsa ve bu sorunun cevabını verme sorumluluğu sadece “mağdur” a bırakılıyorsa, orada ne şiddetsizlikten ne de radikal bir eşitlikten bahsedilebilir. Şiddetin neyi yıkıma uğrattığı, yaşam ve yaşanabilirlik koşullarına dair bir kavrayış (Butler, 2021: 27), cinsiyetli erkek öznelerin ayrıcalıklarıyla yüzleşmesi bunun ilk adımı olabilir. “Hayatımızın önemli bir kısmını sessiz sedasız ve stratejik biçimde tecavüze uğramamaya çalışarak geçirirken” (Solnit, 2022: 166), sen ne yaptın? Ben'in kim olduğu, kim olabileceği sen'in kim olduğunla doğrudan ilişkiyse, o zaman: “Sen kimsin?” Zira kadınların güvenli yaşam için stratejiler geliştirip bunları paylaştığı, şiddet karşısında caydırıcı önlemler ve politikalar geliştirdiği, *İstanbul Sözleşmesi*'ni savunduğu ve geri talep ettiği bir dünya değil, radikal eşitlik temelindeki şiddetsiz etiğin dünyası; *İstanbul Sözleşmesi*'ne ihtiyaç duyulmayan bir dünya. Bunun için bir-arada olma imkânlarımıza bakmak, sorunun tespitinin yanı sıra sorunun tüm taraflarının elini taşın altına koyduğu bir çözüme, bir ittifaka dair düşünmemiz elzem. Her ne kadar sokaklar kadınların “da” olsa, “gece karanlıktan korktuğumuzda bu kentin ateşe verileceğini” bilsek de yanı başımıza korkularımızı değil, karamsar da olsa umutlarımızı koyabildiğimiz bir dünyada bir-arada yaşamak isteyebilir ve en azından bunu hayal etme cüretine sahip olabiliriz.

Kaynakça

- Ahmed, Sarah (2000). "Who Knows? Knowing Strangers and Strangeness." *Australian Feminist Studies*, 15(31): 49-68.
- Ahmed, Sarah (2015). *Duyguların Kültürel Politikası*. Çev., Sultan Komut. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Akkuş, Gülizar (2019). "Türk Sırt Çantalı Gezginlerin Kişisel Gelişimleri ile Sürdürülebilirlik Algıları Arasındaki İlişki." *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (2): 2125-2144
- Aksoy, Ümit (2016). *Her Şey Biraz Eksik, Otostop Hariç*. İstanbul: Edebi Şeyler-Raskol'un Baltası.
- Aristarkhova, Irina (2020). *Arrested Welcome: Hospitality in Contemporary Art*. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Anıtsayaç: Şiddetten Ölen Kadılar İçin Dijital Anıt. <http://anitsayac.com>. Erişim Tarihi: 04.06.2023.
- Antmen, Ahu (2014). *Kimlikli Bedenler: Sanat, Kimlik, Cinsiyet*. İstanbul: Sel Yayıncılık.
- Aslan, Sinem (2021). *Postmodernite Bağlamında Gezgin Kültürünün Sosyolojik Bir Analizi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Denizli, (677044).
- Bianet (2009). "DNA Testine Göre Pippa Bacca'ya Birden Fazla Kişi Tecavüz Etti." <https://m.bianet.org/kurdi/kadin/112651-dna-testine-gore-pippa-bacca-ya-birden-fazla-kisi-tecavuz-etti>. Erişim tarihi: 04.10.2023.
- Boşel, Şule (2019). *Kişilerarası İletişim Dinamikleri Açısından Sosyal Medya: İnterrail Türkiye Otostop Grubu Örneği Üzerinden Bir Analiz*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ, (549360).
- Brod, Harry (2002). "Studying Masculinities as Superordinate Studies." *Masculinity Studies and Feminist Theory: New Directions*. Judith Kegan Gardiner (der.) içinde. New York: Columbia University Press.
- Butler, Judith (2005a). *Giving An Account Of Oneself*. New York: Fordham University Press.

- Butler, Judith (2005b). *Kırılğan Hayat: Yasın ve Şiddetin Gücü*. Çev. Başak Ertür. İstanbul: Metis Yayınları.
- Butler, Judith (2015). *Savaş Tertipleri – Hangi Hayatların Yası Tutulur?* Çev. Şeyda Öztürk. İstanbul: YKY.
- Butler, Judith (2020). *Çözölen Cinsiyet*. Çev. Barış Engin Aksoy. İstanbul: Monokl Yayınları.
- Butler, Judith (2021). *Şiddetsizliğin Gücü: Etik-Politik Bir Düşüm*. Çev. Başak Ertür. İstanbul: Metis Yayınları.
- Canguilhem, Georges (2018). *Normal ve Patolojik*. Çev. Perge Akgün. İstanbul: Monokl Yayınları.
- Cavarero, Adriana (2000). *Relating Narratives: Storytelling and Selfhood*. Çev. Paul A. Kottman. Londra: Routledge.
- Chesters, Graeme ve Smith, David (2001). "The neglected art of hitch-hiking: Risk, trust and sustainability." *Sociological Research Online*, 6(3): 63-71.
- Cohen, Erik. (1973). "Nomads from affluence: Notes on the phenomenon of drifter-tourism." *International Journal of Comparative Sociology*, 14: 89–103.
- Curtz, Joel (2012). *La Spose (The Bride)*. Le Fresnoy Studio National des Arts Contemporains.
- Cyfer, Ingrid (2019). "What's the trouble with humanity? A Feminist Critique of Judith Butler's Ethics of Vulnerability." *Digithum*, (23).
- Doğanay, Ölkü ve Kara, İlkay (2011). "Tecavüzün Münferit Bir Olay Olarak Çerçevelenmesi: Yazılı Basında Pippa Bacca Haberleri." *İletişim Araştırmaları Dergisi*, 9 (1-2): 73-99.
- Elmas, Bingöl (2009). "Pippa'ya" Mektup. Kamera Arkası. <http://www.kameraarkasi.org/yonetmenler/belgeseller/pippayamektup.html>. Erişim Tarihi: 04.06.2023.
- Elmas, Bingöl (2010). *Pippa'ya Mektubum*. Asmin Film ve Article Z.
- Erkek Şiddeti Çetelesi. Bianet. <https://bianet.org/kadin/bianet/133354-bianet-siddet-taciz-tecavuz-cetelesi-tutuyor>. Erişim tarihi 04.06.2023
- Etymonline. "Hitchiking". www.etymonline.com. Erişim tarihi 04.06.2023.

- FBI (2009). "Highway Serial Killings." https://archives.fbi.gov/archives/news/stories/2009/april/highwayserial_040609. Erişim tarihi: 04.06.2023.
- FBI: UCR (2011). "Crime In The United States." <https://ucr.fbi.gov/crime-in-the-u.s/2011/crime-in-the-u.s.-2011/tables/expanded-homicide-data-table-10>. Erişim tarihi: 04.06.2023.
- Femicide Census. <https://www.femicidecensus.org>. Erişim tarihi: 04.06.2023.
- Furedi, Frank (2017). *Korku Kültürü – Risk Almamanın Riskleri*. Çev. Barış Yıldırım. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Gao, Xiongbin, vd. (2020). "Hitchhiking Travel in China: Gender, Agency And Vulnerability." *Annals of Tourism Research*, 84, 103002.
- Geçgin, Ercan (2009). "Ankara-Polatlı Örneğinde Sosyal Dışlanma Açısından Mevsimlik Tarım İşçiliği." *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1 (1).
- Gilchrist, Kristen (2010). "Newsworthy Victims? Exploring Differences in Canadian Local Press Coverage of Missing/ Murdered Aboriginal and White Women." *Feminist Media Studies*. 10(4): 373-390.
- Greenley, James R. ve Rice, David G. (1974.) "Female Hitchhiking: Strain, Control, and Subcultural Approaches." *Sociological Focus*, 7 (1): 87-100.
- Gueguen, Nicolas (2007). "Bust size and hitchhiking: A field study." *Perceptual and Motor Skills*, 105(3): 1294-1298.
- Gümgüm, Rezzan (2020). "Sanatçının malzemesi olarak yürümek." *Journal of Arts*, 3 (3): 205-218.
- Haraway, Donna J. (2010). "Konumlu Bilgiler: Feminizmde Bilim Meselesi ve Kısmi Perspektifin Ayrıcalığı." *Başka Yer içinde*. Çev. Güçsal Pusar. İstanbul: Metis Yayınları. 91-120.
- Harman, Serhat (2013). "Bağımsız Seyahat Eden Yerli Gezginlerin Profili ve Seyahat Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma." *Turkish Studies*, 8 (6): 279-297.
- Haykır, Mustafa (2021). "Sanatta İnsan Doğasının Eleştirisi." *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 7 (2): 25-48.

- Hitchwiki (2015). "Otostopta Güvenlik." https://hitchwiki.org/tr/Otostopta_guvenlik. Erişim tarihi: 04.06.2023.
- Hitchwiki (2021). "Top Tips." https://hitchwiki.org/en/Top_tips. Erişim tarihi: 04.06.2023.
- hooks, bell (2000). *Feminist Theory From Margin to Center*. Cambridge: South End Press.
- Jordan, Fiona ve Gibson, Heather (2005). "We're Not Stupid...But We'll Not Stay Home Either': Experiences of Solo Women Travelers." *Tourism Review International*, 9(2): 195–211.
- Kaba, Bahar ve Emekli, Gözde (2018). "Turizmde Yükselen Eğilim: Yalnız Seyahat Eden Kadın Gezginler (Türkiye Örneği)." *Ege Coğrafya Dergisi*, 27 (2): 111-126.
- Mahood, Linda (2018). *Thumbing a Ride: Hitchhikers, Hostels, and Counterculture in Canada*. Vancouver: UBC.
- Man, Fuat (2016). "Günah Keçileri ya da Olağan Şüpheliler Olarak Suriyeliler." *Çalışma ve Toplum*, 3 (50): 1147-1170.
- Manetti, Simone (2019). *Barış Gelini Pippa Bacca (I'm in Love with Pippa Bacca)*, Nacne Sas ve Filmoption International.
- Mewes, Maike (2016). *Riding with Strangers: An Ethnographic Inquiry into Contemporary Practices of European Hitchhikers*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hamburg Üniversitesi, Hamburg.
- Miller, Abraham (1973). "On the road: Hitchhiking on the highway." *Society*, 10 (5): 14–21.
- Morgan, Charles J. vd. (1975). "Hitchhiking: Social signals at a distance." *Bulletin of the Psychonomic Society*, 5(6): 459-461.
- Morton, Katherine (2016). "Hitchhiking and Missing and Murdered Indigenous Women: A Critical Discourse Analysis of Billboards on the Highway of Tears." *The Canadian Journal of Sociology*, 41, (3): 299-326.
- O'Kane, Maggie (1995). "Search for Céline reveals the end of the road for hitchhiking." *The Guardian*. 30 Aralık.

- O'Reilly, Camille C. (2006). "From Drifter to Gap Year Tourists: Mainstreaming Backpacker Travel." *Annals of Tourism Research*, 33(4): 998–1017.
- Özcan, Emine (2009). "Bingöl Elmas, Pippa Bacca'nın Yarım Kalan Yolculuğunu Tamamlıyor." *Bianet*. <https://m.bianet.org/bianet/toplumsal-cinsiyet/113752-bingol-elmas-pippa-bacca-nin-yarim-kalan-yolculugunu-tamamliyor>. Erişim tarihi 04.10.2023.
- Özel, Çağıl H. vd. (2018). "Postmodern klanlarda yer alan turistlerin güdülleri: Otostoprail Türkiye Örneği." *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(2): 207-234.
- Özkazanç, Alev ve Yetiş, Erman Ö. (2020). "Erkeklik ve Kadına Şiddet Sorunu: Eleştirel bir Literatür Değerlendirmesi." *Bir Musibet: Yeni Türkiye'de Erillik, Şiddet ve Feminist Siyaset* içinde. Ankara: Dipnot Yayınları. 137-167.
- Öztan, Ece (2016). "Feminist Araştırmalar ve Yöntem." *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*. Feryal Saygılıgil (der.) içinde. Ankara: Dipnot Yayınları. 269-289.
- Packer, Jeremy (2008). *Mobility Without Mayhem: Safety, Cars, and Citizenship*. Durham: Duke University.
- Park, Julian (2009). *Only Kindness Matters (Hitchhiking Across the USA)* (erişim: <https://www.youtube.com/watch?v=ZKlITrbsR6Q&t=6s>).
- Purkis, Jonathan (2022). *Driving With Strangers: What Hitchhiking Tells Us About Humanity*. Manchester University Press.
- Rigakos, George ve Law, Alexandra (2009). "Risk, Realism and The Politics of Resistance." *Critical Sociology*, 35 (1): 79 – 103.
- Rinvoluceri, Mario (1974). *Hitch-Hiking*. Cambridge: Privately Published.
- Robbins, Tom (2022). *Kovboy Kızlar da Hüzünlenir*. Çev. Sona Ertekin. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Rushing, Sara (2010). "Preparing for Politics: Judith Butler's Ethical Dispositions." *Contemporary Political Theory*, 9(3): 284-303.
- Sarı Gök, Hatice vd. (2021). "Yalnız Seyahat Eden Turistlerin Seyahat Motivasyonu ve Deneyimi: Z Kuşağı Örneği." *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 16 (62): 698-717.

- Sheller, Mimi ve Urry, John (2000). "The City and The Car." *International Journal of Urban and Regional Research*, 24 (4): 737- 57.
- Solnit, Rebecca (2021). *Yokluğumdan Aklımda Kalanlar*. Çev. Seda Çingay Mellor. İstanbul: Minotor Kitap.
- Solnit, Rebecca (2022). *Tüm Soruların Anası*. Çev. Elif Ersavcı. İstanbul: Siren Yayınları.
- Temel, İrem E., ve Tekeş, Burcu (2020). "Özgeci Bir Perspektiften Otostopa Yönelik Tutumların İncelenmesi." *Trafik ve Ulaşım Araştırmaları Dergisi*, 3(1): 39-52.
- Thomas, Irv (2004). *Derelict Days: Sixty Years On The Roadside Path To Enlightenment*. Bloomington: Author House.
- Ünal Reşitoğlu, Halime (2017). "'Maskenin Arkasındaki Sır' Düğün ve Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği." *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 7 (1): 367-382.
- Ünlü, Barış (2019). *Türklük Sözleşmesi. Oluşumu, İşleyişi ve Krizi*. Ankara: Dipnot Yayınları.
- Varda, Agnes (1985). *Sans Toit Ni Loi*. Fransa: Ciné Tamaris, Films A2, Ministère de la Culture.
- Wechner, Bernd (1974). "California Crimes And Accidents Associated With Hitchhiking." <https://bernd.wechner.info/Hitchhiking/CHP/body.html>. (Erişim tarihi: 04.06.2023).
- Yardım, Gözde ve Doğruel, Hilal (2019). "Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Haber Metinlerinin İncelenmesi: Pippa Bacca Cinayeti Örneği." *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1): 137-148.